

Instytut Północny im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

zbiory specjalne,teczka: Działalność Związku Polaków w Niemczech na terenie Powiśla,
sygn. R 755/3, k. 195-198

INSTYTUT PÓŁNOCNY

im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
W OLSZTYNIE

C braci zwiastuje.

pyt. 1. O co wie pan o KP w Niemczech? Gdzie znajdowały się komunistki oddziały tej organizacji?

Komunistki znajdowały się w Tylnowach, Bredelwie, Kuydrynie. ^(podległe Tylnowowi)
Mieszkałem do 1990 1926 w Tylnowach potem przenieśli się do Waplewa, gdzie gdzieś otrzymał gospodarstwo w dworku.

W Waplewie do KP należeli Rusinowski (dwa bracia), Berli, Katarzyna Bertaj. Wie mogę dawać liście członków tej organizacji.

pyt. 2. Czy wkręcy Polacy mogli należeć do KP, czy członkowie innych organizacji mogli wstąpić u jej szeregi?

Wkręcy mogli należeć do KP. W Tylnowie większość głosowała za Polską, a Polaków było o połowę więcej nawet więcej.

W Tylnowach było ok. 240 głosów, ^(z Tylnowa) głosowało się od 21 roku życia i do 100 głosów za Niemcami.

Była policja niemiecka i polska policja plebistyczna na Bredelwie z Tylnowa.

pyt. 3. Czy zdarzyło się wypadku, że członkowie KP byli równocześnie członkami organizacji niemieckich?

Mogło się zdarzyć, jeśli ktoś miał konjunkturę. Wkręcy myśleli o swoim życiu. „Chleb jałmużny jest tożsacze piwem i spiewaniem”.

„Wessen Brot ich Esse, dessen Lied ich singe”

pyt. 4. Komu podlegała plebszka KP na Powiatu (czy było to plebszka samodzielna, czy istniały organizacje podległe)?

Były różne powiatowe KP. W Tylnowie, Kuydrynie, które podlegały Berlinowi. W Berlinie mieszkał wielu bytów.

pyt. 5. Jaki był stosunek niemieckich partii politycznych (Kommunisten, SPD, KPD) wobec KP?

W Tylnowie i w innych miastach było dużo niemieckich. W Tylnowie było dużo niemieckich. W Tylnowie było dużo niemieckich. W Tylnowie było dużo niemieckich.

Stawryd, który przed tem nie był wogóle Polakiem, teraz zmienił
swoje stanowisko. Istotny oddział, Niemiec który odwiec,
które było wogóle zastawione wobec Polaków. Radość się rozleciała
dziękując dziękując dotychczas języlu polskiego. W Rychnowie
było tylko 5 gospodarzy, którzy mieli języl polski.
W Rychnowie był krótko Lopus, pochodzący z Saksonii Polak, który
nie był j. polskiego. W 3 miastach było rusko. po niemiecku
porozumie po polsku. A dla mieszkanstwa było głoszone
w 2 języlach. Jeśli chodzi o hotelarz to krótko prowadził języlu
języlu, i języlu zostało dzieło. Jeśli odwołano się po polsku,
przyjeżdżać będzie po polsku.
Jeśli chodzi o komunistów było ich nie dużo. Wielkie upływy
miało już partie socjalistyczne. Krawiec nie przyjeżdżał sobie
komunistów więcej w miasto.

pyt. 6 Czy ZP otrzymywało jakieś pomoce z Polski?
Musieli otrzymywać, organizację sobie potrzebowali pieniędzy. Cały
plebs był już finansowany z Polski. Na prowadzenie propagandy,
kupowanie ludzi, pomoc dla gospodarzy. Część pieniędzy
otrzymywali na zewnątrz zafundacja. Pieniądze były w
Banku Ruchowym w Kwidzynie. Za działalność
propagandową (rozkazywanie afiszów) otrzymywali się
pieniądze.

pyt. 7 Jak starano się pomagać Polakom w wydobyciu pracy?
Oni jeździł do 1926 w miastach w Rychnowie, potem do województwa
Kowalskiego z Górną przeniósł się do Wąbrzeźna, gdzie wódze
kierownictwa wyprzedzili jego ~~złoty~~ ^{złoty} ~~prace~~ ^{prace}. Było to dużo pomocy
dla samej rodziny, gdyż w Rychnowie nie mogliśmy wyjechać, nie
kupienie gospodarstwa, że mój ojciec nie mógł sobie poradzić.
i nie dostał zezwolenia ze starostwa

od dziennawy ojciec pisał podatk

Ojciec (Konrad) był z rodziny gromnej
i na 100% był z rodziny gromnej

porzyście z Banku Ludowego w Kwidzynie. Do porzyści podnieśli
byli zyranci. Porzyście było oprocentowanie od 5-6% po 3 mniemach
dłuba zwrócić. Wstąpił na swoje porzyści. Były to porzyści i wstąpił

pyt. 8. Czy w Powiatu istniały polskie instytucje gospodarcze?

Tak, był Bank w Kwidzynie, w którym prezesem był Fiser, który
później przeniósł się do Kłopotowa, i pracował w tamtejszym
banku. Istniał bank w Pierzchowie, był to jednak bardziej
bank prywatny, którego właścicielem był gospodarz Gramatki
Istniał Bank Ludowy w Rychnowie, gdzie prezesem byli
kryształ Grys, gospodarz Kłopotowa i mój ojciec Konrad Redner,
który był prezesem Rady Nadzorczej. Bank działał p I
najnie wiatorej. Miał się obecnej gospodarze w
Rychnowie

INSTYTUT PÓLNOČNY

pyt. 9. Czy istniały organizacje młodzieżowe i wiejskie z P w Kłopotowie?

Był Związek Młodzieży - ja należałem

Były polskie
odwroci, urzędniczy wspólny spisek, gry amatorskie, zabawy.

pyt. 10. Czy kobiety miały swoje oddzielne sekcje z P?

Kobiety było więcej niż mężczyźni. Były oddzielne sekcje. Kobiety miały
towarzystwo Sio. Kingi. Były w Starym Targu.

pyt. 11. Czy miał Pan ochotników do wojny polskiej w czasie wojny
polsko-radzieckiej w 1920?

Nie wiem, nie miał byłem ze sobą.

pyt. 12. Czy istniały inne polskie organizacje na terenie Powiatu?

Były organizacje chłopskie. Byłem trochę ze sobą. Była to także
bolszewska. Wstąpił do niej Polakowski z Kwidzyna. To musiał
wziąć. Był żołnierzem polskim.

Było dla wszystkich (remieślnicy, gospodarze) przed ciętą
Tobaczką. Odronski z Kamionkiem.

Czy bratem udział w wystąpieniach na rzecz polskości?

Bratem udział w demonstracji. Miostem tablic z napisem

Tychmory, z ostatem pabity. ^{z parku} Było to w Kwidzynie. Była

jeszcze demonstracja w Słonie. Niemcy ^{nie interesowali} nie interesowali

pyt. 14. Jak ZP stawał się coraz więcej kwestią nawiązania do historii polskości?

Chcieć chodzić do polskiej szkoły, a nie nie mieć. Moje siostra
ze do chodzić do polskiej szkoły. W Wapnie dzień w nowy
młodo było około 20-30, a następnie zmniejsza się, było ich 2 czy 3
Zadanie: nawiązanie wyjazdów po kraju do Polski i wrócić się.
Kaweryści nie byli miejscowi. Po prostu obawiano się
reprezacji Niemców. Obcy kaweryści, nie obawiano się, nie
był tak bardzo nawiązany nie reprezacji Niemców. Kaweryści
szli pochodzili z Pomorza i z Pomorza.

pyt. 15. Jak Pan ocenia działalność ZP na Pomorzu?

Było to potrzebne organizacje. Dzięki niej Polacy mogli się
zgrupować, być razem. ZP nie uważał, że Polacy mogli do Polski,
bo to było drogie, ci jednak, którzy mieli w Polsce
i nawiązali do ZP mieli ulgi pasportowe. Bardzo organizowano
wyjeżdżali do Niemiec, gdzie nie było wyjazdów pasportu,
a wyjazdowe przepustki, i do Wielkiego Miasta Głównego. Miastem ^{został} ^{został} ^{został}

pyt. 16. Jakimi grzechami było nawiązanie, nie było polegnięciem do
dawnego?

Mogło nawiązanie przyjąć w sposób, zbierał się do.

Rozprawa przez i wizerunki, jeśli przybyły do wsi. Głównie to
"Pielgrzymi" - duchowni i duchowni w Kwidzynie, "Gorące

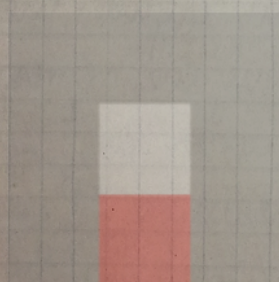
Gmudziadzie". Wzrostu przychodzący przede wszystkim z Berlina.
~~Krzysztof~~ ^{Gazeta} "Wiek" był miesięcznikiem lub tygodnikiem.
Wychodził w j. niemieckim ale w duchu polskim.
Była "Gazeta Olsztynska" i jakaś gazeta mazurska

Wierdramu zgodności relacji z moją wypowiedzią i zgodram się
na wyłączenie jej do celów naukowych.
a) z wyłączeniem mojego nazwiska
b) ~~bez wyłączenia mojego nazwiska~~

autoryzowano dn. 3.VIII.74 r.

INSTYTUT POŁNOČNY
Redm. z
im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
W OLSZTYNIE